

Aan:
de voorzitter en leden van
provinciale staten van Drenthe

Assen, 2 maart 2010
Ons kenmerk 7/5.8/2010002502
Behandeld door mevrouw L.A.E. van Dijk (0592) 36 56 56
Onderwerp: Natura 2000, reactie LNV op advies

Geachte voorzitter/leden,

Met deze brief willen wij u informeren over de voortgang in het project Opstellen Natura 2000. Voor de Natura 2000-gebieden waarvoor de provincie Drenthe voortouwnemer is, hebben wij in het kader van de omkeerprocedure de conceptbeheerplannen op 1 september 2009 aan de minister van LNV overgelegd. Het betreft de gebieden Drouwenerzand, Dwingelderveld, Fochteloërveen, Havelte-Oost, Leekstermeer, Mantingerbos, Mantingerzand en Norgerholt.

Voor deze gebieden hebben wij onderzocht of de in de ontwerpaanwijzingsbesluiten gestelde doelen juist, haalbaar en betaalbaar zijn en of de begrenzingen van de gebieden juist zijn. Onze bevindingen hebben wij beschreven in een notitie op hoofdlijnen; de onderbouwing van de bevindingen is beschreven in de conceptbeheerplannen. U bent reeds in 2009 over deze notitie op hoofdlijnen en de aanbiedingsbrief daarbij geïnformeerd.

Wij hebben een aantal voorbehouden gemaakt ten aanzien van de betaalbaarheid, met name op het gebied van water en stikstof, en wij hebben een aantal voorstellen tot wijziging van de instandhoudings- en uitbreidingsdoelen gedaan. In oktober 2009 hebben wij op verzoek van de minister van LNV voor enkele van onze voorstellen aanvullende informatie aangeleverd die zij nodig had voor de inhoudelijke beoordeling van de voorstellen. Het beoordelingsproces van de gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen heeft plaatsgevonden in goed en constructief overleg op ambtelijk niveau en is in december 2009 afgerond.

Op 26 januari 2010 heeft de minister van LNV ons formeel geïnformeerd over de wijze waarop zij met onze wijzigingsvoorstellen zal omgaan in het kader van de afronding van de aanwijzingsbesluiten. Wij hebben in totaal vijftien wijzigingsvoorstellen gedaan.

Het betreft voornamelijk het verwijderen van doelen of het naar beneden bijstellen van doelen. In een enkel geval hebben wij voorgesteld dat doelen zouden kunnen worden toegevoegd. Op basis van het beoordelingsproces is de minister voornemens om elf van de voorstellen geheel over te nemen. Dit betreft het schrappen van enkele doelen, bijvoorbeeld het doel trilveen in het Leekstermeergebied, omdat dit vegetatietype daar niet is aangetroffen, het bijstellen van enkele doelen, bijvoorbeeld het uitbreiden van de oppervlakte van stuifzandheide met struikheide in het gebied Havelte-Oost, en het toevoegen van doelen. Dit laatste betreft bijvoorbeeld de gevlekte witsnuitlibel, die zijn leefgebied heeft in het gebied Havelte-Oost.

Verder worden drie voorstellen niet overgenomen. De redenen waarom deze voorstellen niet worden overgenomen zijn technisch van aard.

Naar onze mening heeft LNV voor wat betreft onze wijzigingsvoorstellen een zorgvuldig oordeel gevormd en besluit genomen. Voor details verwijzen wij u naar de brief van de minister van LNV. Wij stemmen in met de uitkomst van het beoordelingsproces en constateren dat de omkering in dit verband zinvol is geweest.

Daarnaast is de minister op een aantal meer algemene zaken ingegaan, onder andere de onderwerpen die ook in het bestuurlijk overleg van 11 november 2009 aan de orde zijn geweest, zoals stikstof, water en financiën. Over de reactie van de minister over deze onderwerpen zijn wij teleurgesteld. De minister geeft aan dat tot 2014 geen additionele middelen voor deze onderwerpen beschikbaar zijn. Naar onze mening zal het lastig zijn om dan de doelen voor stikstof en water te realiseren. Het IPO zal de minister van LNV in een brief hierop wijzen.

Stikstof wordt door de minister genoemd als het grootste probleem bij de implementatie van Natura 2000. Van belang is dat de economische ontwikkeling mogelijk is binnen een per saldo afnemende depositie van stikstof. Inmiddels is de programmatische aanpak stikstof (PAS) van start gegaan, waarin wordt afgesproken hoe wij in gezamenlijkheid op drie niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en met maatregelen naar verschillende sectoren de stikstofdepositie gaan terugdringen. Door Drenthe is gevraagd om een voorbehoud op te nemen in de aanwijzingsbesluiten. De minister zal geen generiek voorbehoud opnemen, omdat ook de provincies een eigen verantwoordelijkheid hebben om aanvullende maatregelen te nemen. De PAS wordt wettelijk verankerd in de Crisis- en herstelwet. Het wetsvoorstel ligt momenteel bij de Eerste Kamer.

Ten aanzien van water schrijft de minister dat er meer moet worden gezocht naar slimme combinaties tussen Kaderrichtlijn Water en Natura 2000-maatregelen. Tevens moeten wij ons er meer voor inspannen om kennisiaten over hydrologische maatregelen op te heffen dan wel nader onderzoek op te nemen in de beheerplannen.

Ten aanzien van financiering en schaderegeling geeft de minister aan dat er zoveel mogelijk moet worden ingezet op het voorkomen van schade. Er zullen in elk geval tot 2014 geen extra rijksmiddelen beschikbaar komen. Wij zullen de beschikbare budgetten slim moeten inzetten, hetgeen soms vraagt om herprioritering.

De provincie heeft de minister geadviseerd voor de ganzenfoerageergebieden extra ruimte (geld en hectares) te bieden om buiten Natura 2000-gebieden ganzenfoerageergebieden aan te wijzen. Zij gaat hier niet in mee, omdat op landelijk niveau gezien er voldoende beleidsmatig vastgelegd ganzenfoeragegebied is. Bovendien gaat de minister ervan uit dat de provincies bij het aanwijzen van de foerageergebieden zoveel mogelijk zijn aangesloten bij de Vogelrichtlijngebieden. Eventueel kunnen de provincies de gebieden herbegrenzen.

Voor de zogenaamde overlastsoorten wijst de minister op het bestaan van het Beleidskader faunabeheer en de beleidslijn die ten aanzien van de overlastsoorten gehanteerd wordt.

De provincie Drenthe heeft in haar brief van 1 september 2009 gesteld dat het noodzakelijk is de Financieringsregeling voor effectgerichte maatregelen voort te zetten. Deze regeling is echter per 2010 stopgezet. Er komen in elk geval tot 2014 geen additionele budgetten beschikbaar. Maatregelen kunnen echter ook worden genomen in het kader van de Kwaliteitsimpuls inrichting (KIP) zoals dat ontwikkeld wordt door provincies.

De brief van de minister van 26 januari is bijgevoegd, zodat u van de volledige inhoud ervan kunt kennisnemen.

Op ambtelijk niveau is gestart met het omzetten van de conceptplannen naar ontwerpplannen. Het streven is erop gericht de ontwerpplannen zo spoedig mogelijk na de bekendmaking van de aanwijzingsbesluiten door de minister van LNV in procedure te brengen. De planning van de aanwijzingsbesluiten is op dit moment als volgt.

- Drouwenerzand en Mantingerzand: april 2010.
- Mantingerbos en Norgerholt: september 2010.
- Dwingelderveld, Fochteloërveen, Havelte Oost en Leekstermeer: december 2010.

Bij het omzetten van de conceptplannen naar ontwerpplannen wordt gebruikgemaakt van dezelfde projectstructuur als in het voortraject. Deze projectstructuur heeft zich bij het opstellen van de conceptbeheerplannen bewezen; de plannen zijn in goede samenwerking met de partijen opgesteld. Bij het opstellen van de beheerplannen is een groot aantal organisaties en partijen betrokken: waterschappen, gemeenten, LTO Noord, terreinbeherende organisaties, Milieufederatie Drenthe, ANWB, Recron, VNO-NCW Noord en anderen. Op deze wijze zijn ook in het vervolgetraject zoveel mogelijk organisaties en belangenbehartigers actief bij het opstellen van de beheerplannen, wat het draagvlak ten goede komt. Bij het omzetten van de conceptplannen naar ontwerpplannen wordt ook aandacht besteed aan de sociaaleconomische paragraaf. Het eerste plan waarvoor de uitwerking ambtelijk is opgepakt, is die voor het gebied Mantingerzand.

Op 10 februari 2010 heeft een kamerdebat plaatsgevonden over Natura 2000. Vervolgens heeft de minister de Kamer op 16 februari 2010 schriftelijk geïnformeerd over Natura 2000. Daarbij heeft zij zich zeer negatief uitgelaten over het omkeringsproces en de uitkomsten ervan. In de ogen van de provincies is dit een onbegrijpelijke en onacceptabele koerswijziging van de minister. De provincies hebben dan ook met klem om een bestuurlijk overleg hierover met de minister verzocht.

Daarnaast is het Kabinet gevallen, hetgeen tot onzekerheden leidt in het dossier Natura 2000 op essentiële onderdelen. Zo is op dit moment niet zeker of de procedure rond de Crisis- en herstelwet zal worden voortgezet. Ook is nog niet zeker wat dit betekent voor de PAS.

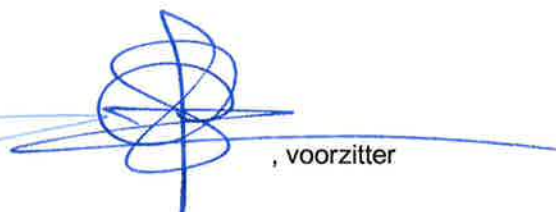
Kortom, na een eerste positief gestemde reactie van de minister op onze inspanningen worden wij nu geconfronteerd met enkele relevante ontwikkelingen waarvan op dit moment niet duidelijk is wat de consequenties daarvan voor het dossier Natura 2000 zullen zijn.

Wij houden u op de hoogte van de ontwikkelingen en de consequenties ervan.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

 , secretaris , voorzitter

Bijlage(n):
ga.coll.

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Gedeputeerde Staten
van de provincie Drenthe
Postbus 122
9400 AC ASSEN

**Programmadirectie Natura
2000**

Prins Clauslaan 8
2595 AJ Den Haag
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
www.minlnv.nl

Contactpersoon

Martine Roza-Molenschot
sr. beleidsmedewerker

T 070 888 32 57
M 06 481 358 45
F 070 888 32 50
m.j.roza@minlnv.nl

Datum 26 januari 2010

Betreft Haalbaarheid en betaalbaarheid conceptbeheerplannen Natura 2000

Onze referentie
PDN.2010/32

Kopie aan
DRZ Noord

Bijlagen
1

Geacht College,

In het kader van de 'koppelingsafpraak' en het daartoe opgestelde 'Natura 2000 afsprakendocument aanwijzingsbesluiten en beheerplannen', heb ik u in de gelegenheid gesteld eerst conceptbeheerplannen op te stellen alvorens de aanwijzingsbesluiten definitief vast te stellen. U hebt daarmee beoogd draagvlak in de omgeving te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing.

In deze brief ga ik nader in op de schriftelijke toezegging (PDN.2009/252) om de gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen die u uiterlijk 1 september 2009 bij mij hebt ingediend te beoordelen en mijn voorgenomen reactie daarop kenbaar te maken in relatie tot de definitieve aanwijzingsbesluiten. Voor uw provincie betreft dit de gebieden Leekstermeergebied (19), Norgerholt (22), Fochteloërveen (23), Drouwenezand (26), Havelte-Oost (29), Dwingelderveld (30), Mantingerbos (31) en Mantingerzand (32).

Ik ben u erkentelijk voor uw ingediende wijzigingsvoorstellen en de afweging van de belangen die daaraan vooraf is gegaan in het beheerplanproces. De wijzigingsvoorstellen heb ik op een vergelijkbare wijze behandeld als de wijze waarop de zienswijzen in het reguliere aanwijzingstraject worden beoordeeld. Hierdoor levert de 'koppelingsafpraak' vooral eerder duidelijkheid op richting betrokken partijen. Daarnaast blijkt uit de 'koppelingsafpraak' dat gesignaleerde problemen over het algemeen oplosbaar zijn of hanteerbaar zijn te maken, waarmee de doelen haalbaar en betaalbaar blijken. Waarbij ik de kanttekening moet plaatsen dat stikstof, water (en de daarmee gemoeide financiën) apart worden gezien.

Alvorens verder in te gaan op de door u ingediende gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen, wil ik eerst kort stilstaan bij een aantal algemene thema's dat in het Bestuurlijk Overleg van 11 november 2009 ter sprake is gekomen. Dit betreft stikstof, water en financiering.

Leven
van het land,
geven
om natuur.

Ook ga ik kort in op de stand van zaken rondom de Crisis- en herstelwet. Daarnaast zal ik ingaan op de overige niet-gebiedsspecifieke onderwerpen die u onder mijn aandacht heeft gebracht.

**Programmadirectie Natura
2000**

1. Bestuurlijk Overleg van 11 november 2009

Vanuit de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van Natura 2000 heeft op 11 november 2009 een Bestuurlijk Overleg plaatsgevonden. Tijdens dit overleg zijn er afspraken gemaakt over de wijze waarop de 1 september voorstellen worden beoordeeld. Kern van de aanpak is dat onderscheid is gemaakt tussen de beoordeling van de gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen en voorstellen die een breder karakter hebben. Dit betreft met name voorstellen die over stikstof, water en financiering gaan. Over deze onderwerpen zijn goede afspraken gemaakt die leidend zijn voor de verdere uitwerking. Hieronder stip ik ze kort nog even aan.

Datum

26 januari 2010

Onze referentie

PDN.2010/32

Stikstof

Stikstof is met stip het grootste probleem bij de implementatie van Natura 2000. Van belang is dat we de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe roepen, zonder duurzame economische dynamiek in gevaar te brengen. Hiervoor moet de stikstofbelasting afnemen. Van cruciaal maatschappelijk belang is daarbij dat economische ontwikkeling mogelijk is binnen een per saldo afnemende depositie van stikstof. Het Bestuurlijk Overleg heeft ingestemd met de concept Hoofdlijnennotitie programmatische aanpak stikstof (PAS) en daarmee akkoord gegeven op de aanpak, organisatie en planning van de PAS. Inmiddels is de werkorganisatie van start gegaan. In de PAS wordt concreet afgesproken hoe we in gezamenlijkheid via drie niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en met maatregelen naar verschillende sectoren de stikstofdepositie terug gaan dringen. De PAS wordt wettelijk verankerd in de Crisis- en herstelwet.

Water

In het Bestuurlijk Overleg is afgesproken dat de bevoegde gezagen onverkort werken in lijn met de bestaande afspraken over 'sense of urgency'-gebieden (minimaal in 2015 achteruitgang gestopt) en waar mogelijk extra inzet plegen. Dit betekent onder meer dat naar slimme combinaties moet worden gezocht tussen Kaderrichtlijn Water en Natura 2000-maatregelen. Tevens is afgesproken dat bevoegde gezagen zich inspannen om eventuele kennishiaten over hydrologische maatregelen op te heffen dan wel nader onderzoek op te nemen in de beheerplannen. Het Interbestuurlijk Regiebureau Natura 2000 ondersteunt dit door middel van het organiseren van een kennisdag.

Financiering en schaderegeling

In het Bestuurlijk Overleg is afgesproken de financiële paragrafen in de concept-beheerplannen uiterlijk januari 2010 vergelijkbaar te maken, zodat eventuele tekorten scherp in beeld zijn. Het Interbestuurlijk Regiebureau Natura 2000 heeft hier het voortouw in genomen. De uitkomsten zullen we in een volgend Bestuurlijk Overleg verder bespreken. Ten aanzien van schadeclaims is de afgesproken lijn zo veel mogelijk in te zetten op het voorkómen van schade.

Zoals bij u bekend is, komen er in ieder geval tot 2014 geen extra rijksmiddelen beschikbaar. De financiering zal dus moeten komen uit bestaande budgetten, ook voor de vergoeding van eventuele schade.

Voor de eerste beheerplanperiode leidt dit naar verwachting niet tot problemen. Ik vind het van belang in het beheerplan goed rekening te houden met het tempo van doelrealisatie en de beschikbare budgetten slim en voor de meest urgente zaken in te zetten. Soms vraagt dat om een herprioritering.

Programmadirectie Natura 2000

Datum

26 januari 2010

Onze referentie

PDN.2010/32

Crisis- en herstelwet

Parallel aan bovenstaande thema's van het Bestuurlijk Overleg is de Crisis- en herstelwet tot stand gekomen. Het voorstel voor de Crisis- en Herstelwet voorziet in een aantal wijzigingen van de Natuurbeschermingswet 1998 en heeft tot doel de werkbaarheid van die wet te verbeteren en uit de impasse te geraken die op een aantal plaatsen rond vergunningverlening is ontstaan. De voorgestelde wijzigingen zijn eerder door mij aangekondigd als rek- en ruimtemaatregelen in mijn brief van 30 juni 2009 aan de Tweede Kamer. Het wetsvoorstel ligt momenteel voor bij de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

2. Overige niet-gebiedsspecifieke onderwerpen

Naast de hierboven genoemde thema's, heeft u mijn aandacht gevraagd voor een aantal overige niet-gebiedsspecifieke onderwerpen. Bij deze mijn reactie.

Voorbehoud in aanwijzingsbesluiten voor generieke stikstofmaatregelen

U adviseert om in alle aanwijzingsbesluiten een kanttekening op te nemen dat realisering van de verbeterdoelstellingen afhankelijk kan zijn van generieke maatregelen op het gebied van stikstofemissies (binnen en buiten Nederland). In de PAS worden afspraken gemaakt tussen Rijk en provincies over de realisatie en borging van de noodzakelijke dalende lijn van de depositie. Het Rijk maakt inzichtelijk voor alle depositieveroorzakende sectoren welke effecten het bestaande en voorgenomen generieke beleid heeft op de depositie in de Natura 2000-gebieden. In deze analyse worden ook de trends van de depositie uit het buitenland meegenomen. Er wordt in beeld gebracht of de noodzaak bestaat en zo ja welke mogelijkheden er zijn om het generiek beleid aan te scherpen, waarbij het kader de onderhandelingen in EU-verband over de NEC-plafonds vormt. Dat ontslaat provincies echter niet van de verantwoordelijkheid ook op provinciaal niveau aanvullende maatregelen te nemen voor het realiseren van de noodzakelijke dalende lijn van de depositie. Samen staan we hiervoor aan de lat. In hoeverre dat nodig is, zal moeten blijken uit de hierboven genoemde generieke analyse en de analyse in het beheerplan: wat is nodig voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Om deze reden wil ik met een dergelijk generiek voorbehoud in de aanwijzingsbesluiten hier niet op vooruit lopen.

Ganzenfoerageergebied

Ten aanzien van het ganzenfoerageerbeleid adviseert u om provincies extra ruimte (geld en hectares) te bieden om rond Natura 2000-gebieden ganzenfoeragegebieden aan te wijzen voor alle desbetreffende Vogelrichtlijnsoorten, waarbij met landbouwers overeenkomsten kunnen worden gesloten voor een op deze soorten gericht beheer.

Uit recent onderzoek is gebleken [deelrapport 6: Foerageergebieden rond Natura 2000-gebieden met ganzendoelstellingen, 2009, Alterrapport 1843, ISSN 1566-7197], dat er op regionaal niveau gezien voldoende foerageergebieden rondom de Natura 2000-gebieden met ganzendoelstellingen zijn.

En dat ganzen, in geval een mogelijk tekort aan voedsel op gebiedsniveau, het overschot in naastgelegen gebied goed weten te vinden. Met andere woorden, op landelijk niveau bezien is er voldoende beleidsmatig vastgelegd ganzenfoerageergebied. Verder ga ik er vanuit dat u uw verantwoordelijkheid heeft genomen, die voortvloeit uit dit naar de provincies gedecentraliseerde beleid, door bij het aanwijzen van de foerageergebieden rekening te houden met de voor ganzen aangewezen Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijngebieden). Voor het merendeel van deze Natura 2000-gebieden is dat in voldoende mate gelukt in de directe omgeving. Dit wordt bevestigd door het hierboven genoemde onderzoek. Indien dat voor uw provincie niet geldt, heeft u de mogelijkheid ganzenfoerageergebieden te herbegrenzen.

Programmadirectie Natura 2000

Datum
26 januari 2010

Onze referentie
PDN.2010/32

Ten aanzien van de schadeloosstelling en de hoogte daarvan, wil ik u erop attenderen dat met de nieuwe ganzenpakketten het plafond is verhoogd naar ruim € 800,-. Dat is afdoende om de schade te kunnen compenseren. Buiten de foerageergebieden moet er verjaagd worden wil een grondgebruiker voor vergoeding via het Faunafonds in aanmerking komen.

In het algemeen geldt dat er in ieder geval geen extra rijksmiddelen beschikbaar zullen komen tot 2014. De financiering zal dus moeten komen uit bestaande budgetten. Dat geldt ook voor het ganzenfoerageerbeleid.

Tot slot het volgende. Het gaat goed met de ganzen in Nederland. Vanuit het oogpunt van de natuur is dat een positief signaal, de keerzijde is de schade die de agrariërs hiervan ondervinden. Zoals ik dit najaar aan de Tweede Kamer heb aangegeven in het kader van de *Evaluatie opvangbeleid overwinterende ganzen en smienten*, wil ik dat onze biodiversiteitsopgaven worden nagekomen ten aanzien van kwetsbare soorten. Deze soorten, zoals de kleine rietgans, moeten worden beschermd. Maar ten aanzien van niet-kwetsbare diersoorten, waarvan de doelstellingen zijn gehaald en de populaties blijven doorgroeien, kunnen zich situaties voordoen van schade en overlast. Deze 'overlastsoorten' dienen gereguleerd te worden of er dienen maatregelen genomen te worden die de overlast en schade doen afnemen. Dit laatste geldt voor de kolgans, de grauwe gans, de brandgans en de smient. De komende periode zal ik gebruiken om met provincies en andere betrokken partijen invulling te geven aan hierboven geformuleerde lijn in het kader van het Beleidskader Faunabeheer. Ik streef ernaar dat de aanpassingen in het beleid in het winterseizoen 2010-2011 tot uitvoering komen.

Financiering

U stelt dat het noodzakelijk is dat de financieringsregeling voor Effectgerichte maatregelen (EGM) op enigerlei wijze wordt voortgezet. Het stopzetten van de financieringsregeling voor EGM per 2010 komt voort uit een noodzakelijke bezuiniging. Zoals besproken in het Bestuurlijk Overleg, komen er in ieder geval tot 2014 geen additionele rijksbudgetten beschikbaar. De maatregelen die genomen worden in het kader van de financieringsregeling voor EGM om herstel van verzuring, vermesting en verdroging te bevorderen kunnen echter ook worden genomen in het kader van de Kwaliteit Impuls Inrichting (KIP) zoals ontwikkeld wordt door provincies. Zo kan het totale inrichtingsbudget hiervoor worden ingezet.

Dit is een logische stap, omdat veel effectgerichte maatregelen steeds meer op inrichtingsmaatregelen lijken. In totaal is er in de eerste ILG-periode vanuit het Rijk en derden 600 miljoen euro beschikbaar. Deze budgetten kunnen ook worden ingezet voor het verbeteren van milieu- en watercondities.

Programmadirectie Natura
2000

Datum
26 januari 2010

Onze referentie
PDN.2010/32

3. Gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen

Vanaf september 2009 heb ik voor alle gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen, die betrekking hebben op de instandhoudingsdoelstellingen en/of grenzen in de aanwijzingsbesluiten, toegewerkt naar een inhoudelijke reactie. In mijn beoordeling heb ik allereerst gekeken naar uw onderbouwing en advies over de haalbaarheid en betaalbaarheid in de conceptbeheerplannen. Ook de eventuele aanvullende documentatie en nadere toelichting die u op verzoek van het Interbestuurlijk Regiebureau Natura 2000 op 20 oktober 2009 hebt aangeleverd, heb ik meegenomen in mijn beoordeling.

Vervolgens heb ik (bij een goede onderbouwing) gekeken hoe het wijzigingsvoorstel uitpakt voor de doelrealisatie, zowel op gebiedsniveau als op landelijk niveau. Dit laatste vanuit de Natura 2000-ambitie om op landelijk niveau een gunstige staat van instandhouding te realiseren. Ik hecht zeer aan het realiseren van de natuurdoelen, maar zie tegelijkertijd dat draagvlak daarbij cruciaal is. Vandaar dat ik voor elk wijzigingsvoorstel tevens gekeken heb of het draagvlak kan worden vergroot, zonder dat dit ten koste gaat van de Natura 2000-doelen. Uiteraard heb ik daarbij de Natura 2000-systematiek in ogenschouw genomen, zoals dat ook gebeurt bij de beoordeling van de zienswijzen op de aanwijzingsbesluiten in het reguliere proces. Dit vanwege de juridische houdbaarheid en met het oog op een eenduidige benaderingswijze voor alle gebieden. Op deze manier heb ik maximaal de ruimte gezocht voor een optimale balans tussen economie en ecologie.

Het beoordelingsproces van de gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen heeft plaatsgevonden in goed en constructief overleg op ambtelijk niveau met uw provincie. Daar waar het lastig is het aanwijzingsbesluit aan te passen conform uw voorstel, is nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden die het beheerplan biedt.

Op basis van dit beoordelingsproces ben ik voornemens om de volgende door u ingediende wijzigingsvoorstellen over te nemen in het definitieve aanwijzingsbesluit:

1. Leekstermeergebied: overgangs- en trilvenen (H7140A) als doel verwijderen.
2. Fochteloërveen: instandhoudingsdoelstelling van zure vennen (H3160) voor Esmeer beperken tot behoud van oppervlakte en kwaliteit.
3. Drouwenerzand: heischrale graslanden (H6230) toevoegen als doel.
4. Havelte-Oost: doelstelling van stuifzandheiden (H2310) voor uitbreiding oppervlakte toevoegen.
5. Havelte-Oost: gevlekte witsnuitlibel (H1042) als doel toevoegen.
6. Havelte-Oost: doelstelling van zandverstuiving (H2330) aanpassen van uitbreiding oppervlakte naar behoud.
7. Mantingerzand: droge heide (H4030) als doel toevoegen met de doelstelling behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
8. Mantingerzand: pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150) toevoegen als doel.

9. Mantingerzand: stuifzanden met struikhei (H2310) doel aanpassen van uitbreiding naar behoud van oppervlakte.
10. Mantingerzand: zandverstuivingen (H2330) doel aanpassen van uitbreiding naar behoud van oppervlakte.
11. Mantingerzand: oude eikenbossen (H9190) toevoegen als doel met verbetering van kwaliteit.

**Programmadirectie Natura
2000**

Datum
26 januari 2010

Onze referentie
PDN.2010/32

Ook ben ik voornemens om het volgende wijzigingsvoorstel deels over te nemen in het definitieve aanwijzingsbesluit. Hieronder is de wijziging weergegeven zoals u die voorstelde. Deze wijziging neem ik niet volledig over. In de bijlage geef ik bij dit wijzigingsvoorstel aan welk gedeelte ik hiervan voornemens ben over te nemen:

12. Leekstermeergebied: doel rietzanger (A295) uitbreiden tot een draagkracht van tenminste 100 broedparen.

Daarnaast ben ik voornemens om de volgende wijzigingsvoorstellen niet over te nemen in het definitieve aanwijzingsbesluit. Ten algemene passen deze voorstellen niet binnen de Natura 2000-systematiek en dragen zij daarnaast niet bij aan het draagvlak zonder dat dit ten koste gaat van de Natura 2000-doelen.

13. Leekstermeergebied: roerdomp (A021b) toevoegen onder complementair doel met 2-5 broedparen.
14. Havelte-Oost: herstellend hoogveen (H7120) als complementair doel toevoegen met doelstelling behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
15. Havelte-Oost (en Dwingelderveld): brede geelgerande waterroofkever toevoegen aan de Nederlandse lijst van Natura 2000-doelen voor deze gebieden.

In *bijlage 1* vindt u een uitgebreide toelichting op mijn voornemen op alle gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen.

4. Tot slot

De implementatie van Natura 2000 is in volle gang. Er wordt voortvarend gewerkt aan het opstellen van de definitieve aanwijzingsbesluiten. In de loop van 2010 zullen de definitieve aanwijzingsbesluiten, verdeeld over vijf groepen, worden gepubliceerd. De fasering van de aanwijzingsbesluiten is onder regie van het Interbestuurlijk Regiebureau Natura 2000 in nauw overleg met de provincies opgesteld. Hierbij zijn de faseringsvoorstellen van de provincies zoveel mogelijk overgenomen.

Tijdens dit reguliere aanwijzingstraject worden overigens ook alle andere zienswijzen behandeld die zijn ingediend na publicatie van het ontwerp-aanwijzingsbesluit en die niet raken aan de gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen. Mogelijk worden de definitieve aanwijzingsbesluiten op die onderdelen nog aangepast. Uiteraard wordt u hiervan vooraf in kennis gesteld.

De 'koppelingssafpraak' heeft bijgedragen aan een voortvarend beheerplanproces. Vele partijen zijn betrokken geweest en hebben input geleverd.

Hoewel er met name rondom stikstof en water nog een grote opgave voor ons ligt, heeft deze exercitie ook laten zien dat de instandhoudingsdoelstellingen en begrenzings voor het overgrote deel niet tot problemen leiden. En dat problemen, waar die gesignaleerd worden, vaak oplosbaar zijn of hanteerbaar zijn te maken. Ik hoop dat we hiermee weer een stevige stap vooruit kunnen zetten en de opgedane ervaring ook weer breder kunnen benutten in het implementatieproces. Ik wil u dan ook dank zeggen voor de energie die u heeft gestoken in de 1 september conceptbeheerplannen.

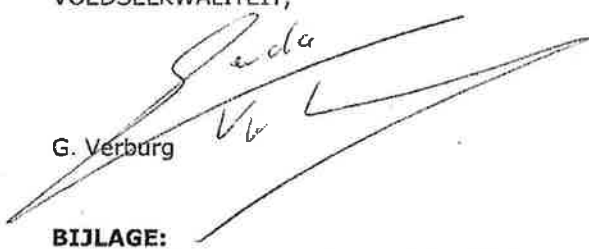
**Programmadirectie Natura
2000**

Datum
26 januari 2010

Onze referentie
PDN.2010/32

Terugkijkend op dit 'koppelingsproces' meen ik dat de daarin voorgestelde wijzigingen, die ik voornemens ben (deels) over te nemen, bijdragen aan een betere doelrealisatie. Daarnaast leiden mijn voornemens tot aanwijzingsbesluiten met meer draagvlak in de omgeving, wat bijdraagt aan een goede balans tussen economie en ecologie. Ik hoop dat u met de afronding van de 'koppelingsafpraak' net zo voortvarend de stap wilt zetten van conceptbeheerplan naar ontwerpbeheerplan.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKwaliteit,

G. Verburg

BIJLAGE:

1. Toelichting per gebiedsspecifiek wijzigingsvoorstel

Bijlage 1: Gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen provincie Drenthe

Voorstellen overnemen:

1. Overgangs- en trilvenen (H7140A)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	19 Leekstermeergebied
Wijzigingsvoorstel	Complementaire doelstelling laten vervallen.
Conclusie	Voorstel overnemen De complementaire doelstelling voor overgangs- en trilvenen vervalt. Uit recente vegetatiegegevens van de provincie Drenthe blijkt het habitatype trilvenen (H7410A) als zodanig niet voor te komen in het Leekstermeergebied.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

2. Zure vennen (H3160)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	23 Fochteloërveen
Wijzigingsvoorstel	De doelstelling zure vennen (H3160) voor het Esmeer beperken tot behoud oppervlakte en kwaliteit.
Conclusie	Voorstel overnemen Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van dit grote ven zijn onbekend en waarschijnlijk strijdig met de functie van het gebied (Esmeer). Dit fungeert als slaapplaats voor de vogels waarvoor het gebied tevens is aangewezen. Het voornemen is de doelstelling aan te passen naar behoud oppervlakte en kwaliteit.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

3. Heischrale graslanden (H6230)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	26 Drouwenezand
Wijzigingsvoorstel	Habitatype heischrale graslanden toevoegen als complementair doel met behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Conclusie	Voorstel overnemen De droge vorm van het habitatype heischrale graslanden (H6230) komt in het gebied over een kleine oppervlakte in matige kwaliteit voor. Vandaar dat dit habitatype wordt opgenomen met (normale) doelstelling behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Het habitatype komt niet in aanmerking om te worden opgenomen als complementaire doelstelling. Complementaire instandhoudingsdoelstellingen worden alleen opgenomen voor de in het Natura 2000 doelendocument (2006) genoemde waarden. H6230 valt hier niet onder.
Mogelijkheden bp	Toevoeging van het habitatype leidt niet tot verzwaring van de kritische depositiewaarde van het gebied.

4. Stuifzandheide met struikheide (H2310)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	29 Havelte-Oost
Wijzigingsvoorstel	De provincie verzoekt de doelstelling te wijzigen in uitbreiding oppervlakte.
Conclusie	Voorstel overnemen Uit nadere onderbouwing van de provincie blijken er potenties te liggen voor dit habitatype door de op stuifzand aangeplante productiebossen deels te kappen. De verwachting van de provincie dat met een vervolfbeheer van intensief begrazen met de schaapskudde hiermee de oppervlakte van stuifzandheide met struikheide (H2310) de komende tijd kan worden uitgebreid en ook de kwaliteit kan worden verbeterd, wordt onderschreven. Het voornemen is de doelstelling aan te passen naar uitbreiding oppervlakte.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

5. Gevlekte witsnuitlibel (H1042)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	Havelte-Oost (029)
Wijzigingsvoorstel	De gevlekte witsnuitlibel toevoegen als doel voor het gebied Havelte-Oost.
Conclusie	Voorstel overnemen Uit informatie van De Vlinderstichting en Stichting EIS blijkt dat er in 2003 en 2004 reeds waarnemingen zijn gedaan van gevlekte witsnuitlibellen in dit gebied. Uit informatie van Staatsbosbeheer blijkt dat er een voortplantende populatie (waarnemingen van volwassen individuen in tandem) aanwezig is. Dit is reden om een instandhoudingsdoelstelling voor de gevlekte witsnuitlibel op te nemen in het gebied Havelte-Oost. Deze wordt als volgt geformuleerd: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

6. Zandverstuivingen (H2330)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	29 Havelte-Oost
Wijzigingsvoorstel	Doelstelling wijzigen in behoud oppervlakte.
Conclusie	Voorstel overnemen Uit nadere onderbouwing van de provincie blijken er minder potenties voor het habitatype zandverstuivingen (H2330) te zijn dan in eerste instantie werd gedacht. Bovendien is de aanwezige oppervlakte klein en is deze sterk afhankelijk van militaire activiteiten. Het voornemen van de provincie om, in combinatie met het vergroten van de oppervlakte stuifzandheiden (H2310), te trachten de dynamiek in het stuifzandlandschap zodanig te versterken dat de oppervlakte stuifzanden ongeveer gelijk blijft aan de huidige situatie, wordt realistisch geacht. Het voornemen is de doelstelling aan te bij te stellen naar behoud oppervlakte.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

7. Droge heiden (H4030)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	32 Mantingerzand
Wijzigingsvoorstel	Het habitatype droge heiden (H4030), toevoegen met de doelstelling "behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit".
Conclusie	Voorstel overnemen Uit inventarisatiegegevens die door de provincie zijn verstrekt blijkt het habitatype droge heiden over een relatief groot oppervlakte voor te komen. De doelstelling van verbetering kwaliteit wordt overgenomen, omdat in het beheerplan reeds maatregelen zijn voorgesteld waarmee deze doelstelling te realiseren is. Tevens sluit verbetering kwaliteit aan bij de landelijke doelstelling voor het habitatype.
Mogelijkheden bp	Met name op plaatsen gedefinieerd als de rompgemeenschap met bochtige smeie wordt verbetering van kwaliteit van dit habitatype mogelijk geacht.

8. Pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	32 Mantingerzand
Wijzigingsvoorstel	Pioniervegetaties met snavelbiezen toevoegen als complementair doel.
Conclusie	Voorstel overnemen Uit inventarisatiegegevens die door de provincie zijn verstrekt blijkt het habitatype voor te komen. Het is niet mogelijk om voor dit habitatype een complementair doel op te nemen. Complementaire instandhoudingsdoelstellingen worden alleen opgenomen voor de in het Natura 2000 doelendocument (2006) genoemde waarden. H7150 valt hier niet onder. Wel kan het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen als (gewoon) doel worden opgenomen. De voorgestelde doelstelling sluit aan bij de landelijke opgave.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

9. Stuifzandheide met struikheide (H2310)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	32 Mantingerzand
Wijzigingsvoorstel	Doelstelling uitbreiding oppervlakte aanpassen naar behoud.
Conclusie	Voorstel overnemen Dit habitatype kan zich alleen ontwikkelen op vaaggronden. Uit het beheerplan is gebleken dat op dit moment op alle aanwezige vaaggronden in het Mantingerzand al habitatypen aanwezig zijn. Uitbreiding van stuifzandheide met struikheide (H2310) zou dan ten koste gaan van de aanwezigheid van vochtige heiden (H4010) en/of jeneverbesstruwelen (H5130) en dat is niet wenselijk. Het voornemen is dat de doelstelling aan te passen naar behoud oppervlakte.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

10. Zandverstuivingen (H2330)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	32 Mantingerzand
Wijzigingsvoorstel	Doelstelling aanpassen van uitbreiding oppervlakte naar behoud.
Conclusie	Voorstel overnemen Dit habitatype kan zich alleen ontwikkelen op vaaggronden. Uit het beheerplan is gebleken dat op dit moment op alle aanwezige vaaggronden in het Mantingerzand al habitatypen aanwezig zijn. Uitbreiding van zandverstuivingen (H2330) zal dan ten koste gaan van de aanwezigheid van vochtige heiden (H4010) en/of jeneverbesstruwelen (H5130) en dat is niet wenselijk. Het voornemen is de doelstelling aan te passen naar behoud oppervlakte.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

11. Oude eikenbossen (H9190)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	32 Mantingerzand
Wijzigingsvoorstel	Habitatype toevoegen als complementair doel met verbetering van de kwaliteit.
Conclusie	Voorstel overnemen De bossen in het gebied Mantingerzand voldoen aan alle criteria van het habitatype oude eikenbossen (H9190). De vegetatie, grondsoort en ouderdom zijn goed en het bos is niet doorgeplant met naaldhout. Gezien de matige kwaliteit van het habitatype en de mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit wordt het voorstel van de provincie Drenthe overgenomen om een (gewoon) doel te stellen voor behoud van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Een complementaire doelstelling is hier niet van toepassing. Complementaire instandhoudingsdoelstellingen worden alleen opgenomen voor de in het Natura 2000 doelendocument (2006) genoemde waarden. H9190 valt hier niet onder.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

Voorstellen deels overnemen:

12. Rietzanger (A295b)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	19 Leekstermeergebied
Wijzigingsvoorstel	De doelstelling voor de rietzanger uitbreiden tot draagkracht voor een sleutelpopulatie van minstens 100 broedparen.
Conclusie	Voorstel deels overnemen De draagkrachtindicatie in de doelstelling wordt verhoogd van tenminste 10 naar tenminste 70 broedparen. Deze wijziging is gebaseerd op een recenter gemiddelde dan dat van 1999-2003. Voor die periode waren geen betrouwbare gegevens beschikbaar van het aantal territoria waarvoor een behoudsopgave geldt. Volgens de systematiek kan in dergelijke gevallen worden uitgeweken naar een aansluitende periode waarover betere gegevens beschikbaar zijn, in dit geval de periode 2002-2006. Bij het uitbreiden van de doelstelling tot een aantal van 100 paren zou dit betekenen dat de doelstelling gewijzigd moet worden in "uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied". Hier is vanuit de landelijke behoudsopgave geen aanleiding toe. Wel zal in de toelichting op het doel worden toegevoegd dat het gebied op termijn voldoende draagkracht kan krijgen voor een zelfstandige sleutelpopulatie.
Mogelijkheden bp	De toename van het aantal rietzangers kan leiden tot een sleutelpopulatie door mee te profiteren van kernopgave 4.12 overjarig riet: herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet inclusief waterriet door herstel van natuurlijke peildynamiek en tegengaan verdroging voor moerasvogels.

Voorstellen niet overnemen:

13. Roerdomp (A021b)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	19 Leekstermeergebied
Wijzigingsvoorstel	Waarde toevoegen met complementaire doelstelling: ontwikkeling leefgebied voor een populatie van 2-5 broedparen.
Conclusie	Het voorstel niet overnemen Het gebied voldoet niet aan de 1%-drempel voor opname van de soort als instandhoudingsdoelstelling. Daarnaast kan een complementaire doelstelling voor een broedvogel alleen aan een Habitatrichtlijngebied worden toegevoegd (Natura 2000 doelendocument). Het gebied is geen Habitatrichtlijngebied.
Mogelijkheden bp	Het is mogelijk om in het beheerplan aandacht te besteden aan de roerdomp, ook al is er geen instandhoudingsdoelstelling voor geformuleerd. De roerdomp kan in dit gebied profiteren van de instandhouding van het leefgebied van andere moerasvogels en op die manier meeliften op de maatregelen in het beheerplan.

14. Herstellende hoogvenen (H7120)	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	29 Havelte-Oost
Wijzigingsvoorstel	Herstellend hoogveen (H7120) als complementair doel toevoegen met doelstelling behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit, met mogelijkheid ten gunste van actieve hoogvenen, subtype <i>heideveentjes</i> (H7110B).
Conclusie	Voorstel niet overnemen Er is alleen sprake van het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) indien er sprake is van een voormalig actief hoogveen van het subtype <i>hoogveenlandschap</i> (H7110A). Gezien de ligging in een laagte en de afwezigheid van een lensvorm (i.e. acrotelm, essentieel voor H7110A) is het Uffelterveen/Kolonieveen nooit uitgegroeid tot <i>hoogveenlandschap</i> . Het is daarom niet mogelijk habitatype H7120 herstellend hoogveen te realiseren en als instandhoudingsdoelstelling op te nemen. Het overgrote deel kan wel worden aangemerkt als het (in slechte kwaliteit verkerende) habitatype actieve hoogvenen, subtype <i>heideveentjes</i> (H7110B). Overigens, het is niet mogelijk om voor herstellende hoogvenen (H7120) een complementair doel op te nemen. Complementaire instandhoudingsdoelstellingen worden alleen opgenomen voor de in het Natura 2000 doelendocument (2006) genoemde waarden. H7120 valt hier niet onder.
Mogelijkheden bp	n.v.t.

15. Geelgerande waterroofkever	
Provincie	Drenthe
Gebiedsnummer	29 Havelte-Oost
Wijzigingsvoorstel	Brede geelgerande waterroofkever toevoegen aan de Nederlandse lijst van Natura 2000-doelen voor dit gebied (en Dwingelderveld).
Conclusie	Voorstel niet overnemen Voor de natuurwaarden die staan op Nederlandse referentielijst heeft Nederland de verplichting gebieden aan te wijzen. De geelgerande waterroofkever staat niet op deze lijst. Het toevoegen van nieuwe soorten aan deze lijst of aan de communautaire lijst (lijst met alle te beschermen natuurwaarden van Europa) is momenteel niet aan de orde.
Mogelijkheden bp	Indien gewenst is het mogelijk de geelgerande waterroofkever wel mee te nemen en verder uit te werken in het beheerplan, naast de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Dit mag echter niet ten koste van gaan van deze instandhoudingsdoelstellingen.